

## Kickstart je woordenboek; zó werkt het!

handige zoekhulpjes  
(zie ook de letter-  
liniaal achter op het  
boek)

ak

akkoord — alfa

**akkoord** <sup>1</sup>**HET 1** overeenkomst **Abkommen** <sup>o</sup>;

JUR. **Vergleich** <sup>m</sup>; <afpraak> **Vereinbarung**

<sup>v</sup>; <verdrag> **Vertrag** <sup>m</sup> • tot een akkoord komen

zu einer Einigung kommen • voor akkoord

unterzeichnet • het op een akkoordje gooien (met)

sich einigen • BELG. interprofessioneel akkoord

Tarifvertrag <sup>m</sup> <sup>2</sup>**MUZ.** **Akkord** <sup>m</sup> <sup>2</sup>**BN** in Ordnung;

INFORM. **okay** • akkoord gaan met iemand mit

jemandem einer Meinung sein • akkoord gaan met

iets mit einer Sache einverstanden sein • akkoord!

einverstanden!; okay!

trefwoorden  
zijn **vetgedrukt**

meerdere  
woordsoorten  
krijgen een **vet**  
en **blauw** cijfer

meerdere  
betekenissen  
krijgen een **vet**  
en **zwart** cijfer

voorbeeldzinnen  
staan achter een  
zwarte stip

# PRISMA WOORDENBOEK

## Nederlands Duits

Bewerking: dr. K.B. Zaich en redactie Prisma

Check voor meer info de *Gebruiksaanwijzing* op pagina's 6 en verder.  
Kijk je liever? Op [Youtube](#) vind je zes **korte filmpjes** met meer uitleg;  
zoek op 'Prisma woordenboekentrainer'.

prisma

## Over Prisma woordenboeken

De Prisma's zijn al jaren **de meest gekochte en gebruikte woordenboeken** op scholen en daarbuiten. Ze hebben een uitstekende reputatie onder docenten, die deze woordenboeken al ruim een halve eeuw aanbevelen.

In geen ander pocketwoordenboek vind je zo veel **betrouwbare informatie**. De inhoud is samengesteld en gecontroleerd door ervaren lexicografen en vertalers. In alle Prisma's wordt de **officiële spelling** toegepast, volgens de regels van de Nederlandse Taalunie.

Dit Prisma woordenboek biedt **meer informatie** dan welk ander pocketwoordenboek ook: het bevat tienduizenden trefwoorden en duizenden voorbeeldzinnen: alles wat je als leerling op de middelbare school nodig hebt. De Prisma pockets worden voortdurend bijgewerkt en elke nieuwe druk bevat de meest **actuele updates**.

Deze pocket is erg **helder en gebruiksvriendelijk** door de overzichtelijke indeling van betekenissen, voorbeeldzinnen en idiomen. De extra kleur en de letterliniaal zijn belangrijke hulpmiddelen waarmee je snel vindt wat je zoekt.

Heb je vragen of opmerkingen? Mail deze dan naar [info@prisma.nl](mailto:info@prisma.nl). Alvast hartelijk dank!

de Prisma redactie

## Inhoud

- 6 Gebruiksaanwijzing
- 9 Bijzondere tekens
- 10 Afkortingen
- 11 Voorbeeldpagina
- 13 Het woordenboek (A-Z)
- 627 Basisgrammatica
- 672 Lijst van onregelmatige meervouden
- 673 Lijst van sterke werkwoorden

## Gebruiksaanwijzing

**Tip:** Geen zin om te lezen? Bekijk dan de zes **korte filmpjes** met uitleg op *YouTube* (zoek op 'Prisma woordenboekentrainer').

In woordenboeken vind je informatie onder *trefwoorden*, die alfabetisch gerangschikt zijn, van A tot Z. Een trefwoord is **vet** gedrukt en erachter volgt alle informatie over dat woord, zoals grammatica, betekenis en hoe je het in een zin kunt gebruiken.

Achter in een woordenboek staat vaak nog extra informatie, bijvoorbeeld over onregelmatige werkwoorden of andere grammaticale onderwerpen.

### Alfabetische zoekhulpjes

Op de achterkant van dit woordenboek vind je de *letterliniaal*: het hele alfabet van boven naar onder. De letters sluiten aan bij de zijkant: daar zie je aangegeven welke bladzijden beginnen met die letter van het alfabet.

In de kantlijn van elke pagina staan in een **blauw** blokje de eerste twee letters van het eerste (links) en laatste (rechts) woord op die pagina. Zo kun je snel door de pagina's bladeren. Bovenaan elke pagina staan het eerste en laatste trefwoord van die pagina vermeld.

### Trefwoorden

Alle trefwoorden drukken we vet. Varianten erop en verwijzingen ernaar ook. In een woordenboek vind je alleen de basisvorm, niet de verbogen of vervoegde vormen. Dus **kip**, **gaar** en **bakken** zijn wel trefwoorden, maar *kippetje*, *gare* en *bakte* niet. Alleen van onregelmatige werkwoorden geven we ook de vervoegingen als trefwoord (**sleet** → **slijten**).

We vervangen het trefwoord soms door een kringeltje (~) als het later in het artikel nogmaals voorkomt.

### Klemtoon en uitspraak

Waar nodig geven we de klemtoon aan door de beklemtoonde klinkers te onderstrepen.

Tussen aanhalingstekens ("...") geven we aan hoe een trefwoord (of een deel daarvan) wordt uitgesproken. Daarvoor gebruiken we het gewone alfabet, met een paar verfijningen:

- a: klinkt als de *a* van *kat*, maar dan lang aangehouden, zoals in *darts*
- e: klinkt als de *e* van *bed*, maar dan lang aangehouden, zoals in *fair*
- ee klinkt als de *ee* van *zee*

- i: klinkt als de *i* van *wit*, maar dan lang aangehouden, zoals in *veer*  
 o: klinkt als de *o* van *hond*, maar dan lang aangehouden, zoals in *zone*  
 u: klinkt als de *u* van *put*, maar dan lang aangehouden, zoals in *shirt*  
 ə klinkt als de *u* van *put*, maar dan met minder toon, zoals de *e* in *varen*

- ā klinkt als de *a* van *kat*, maar dan door je neus uitgesproken, zoals in *croissant*  
 õ klinkt als de *o* van *hond*, maar dan door je neus uitgesproken, zoals in *chanson*

- G klinkt als de *g* zoals in het Engelse *goal*  
 R klinkt als de *r* zoals in het Engelse *fair*

Een aantal woorden kun je op meerdere manieren uitspreken. **Rap** (zeg: 'rap') betekent 'snel' en rap (zeg: 'Rep') is een muziekstijl. Deze woorden staan in het boek als afzonderlijke trefwoorden:

- rap**<sup>1</sup> "rap" [...]  
**rap**<sup>2</sup> "Rep" [...]

Hetzelfde geldt voor woorden met meerdere klemtonen:

- voorkomen** [...]  
**voorkomen** [...]

## Woordsoorten, grammatica

We vermelden woordsoorten in **blauwe** letters, afgekort (bv. **WW** = werkwoord). Als er meerdere zijn, staat er een vet **blauw** cijfer voor. Zoek je bv. de vertaling van *laag* ('niet hoog'), controleer dan of je bij de goede woordsoort zit (**BN**, bijvoeglijk naamwoord) en niet bij het **ZN** (zelfstandig naamwoord), want dan betekent *laag* 'uitgespreide hoeveelheid'.

Ook andere grammaticale informatie, meervouden, naamvallen, vervoegde vormen enz. drukken we **blauw**. Met een plusteken geven we aan dat de informatie achter het woord wordt toegevoegd:

**atleet** Athlet (**v** +in) betekent dat de vrouwelijke vorm van Athlet *Athletin* is. Met een liggend streepje geven we aan dat de laatste lettergreep van het woord wordt vervangen:

**ambtenaar** Beamter (**v** -tin) betekent dat de vrouwelijke vorm van Beamter *Beamtin* is.

## Betekenis

Een trefwoord kan meerdere betekenissen hebben. Een *bank* is bv. een meubelstuk, maar ook een financiële instelling. Als een trefwoord meerdere betekenissen heeft, nummeren we ze met vette zwarte cijfers.

## Voorbeeldpagina

**bar**<sup>1</sup> "bar" **1** DE café **Bar** **v** **2** BN **1** vreselijk **arg** • *het al te bar maken es zu bunt treiben* • *het wordt mij te bar mir geht der Hut hoch* **2** guur, buig **rau** **3** BW *furchtbar*; *schrecklich*

**bar**<sup>2</sup> "baar" DE NATK. eenheid van druk **Bar** **o**

**barak** DE Baracke **v**

**barbaar** DE Barbar **M**

**barbaars** BN barbarisch

**Barbados** HET Barbados **o**

**barbecue** DE **1** maaltijd **Barbecue** **o**; **Grillparty** **v**

**2** CULIN toestel **Grill** **M**

**barbecueën** ONOV **WW** grillen

**barbeel** DE (Fluss)Barbe **v**

**barbiepop** DE Barbie **v**; Barbie-Puppe **v**

**Barcelona** HET Barcelona **o**

**barcode** DE Barcode **M**; Strichcode **M**

**bard** DE Barde **M**

**baren** OV **WW** **1** ter wereld brengen **zur Welt** brengen; **gebären** **2** veroorzaken **erregen** • *opzien baren* Aufsehen erregen

**barenswee** DE Geburtswehe **v**; Wehe **v**

**baret** DE Baret **o**

**Bargoens** **1** HET Rotwelsch **o**; <moelijk

verstaanbaar> **Kauderwelsch** **o** **2** BN **in**

**Kauderwelsch**

**barst** DE Riss **M**; <in glas> **Sprung** **M** • *ik snap er geen barst van das kapiere ich absolut nicht*

**barsten** ONOV **WW** **1** barsten krijgen **bersten**;

<aardewerk> **springen** **2** uit elkaar springen (**zer**)

**platzen** • *tot barstens toe vol* (bis) zum Bersten voll

•  *iemand laten barsten* jemanden sitzen lassen

**barstensvol** BN brechend voll; gedrängt voll;

gerammelt voll; proppenvoll

**bas** DE MUZ. stem, persoon, partij, instrument **Bass** **M**

**basaal** BN van de basis **basal**

**basalt** HET Basalt **M**

**base** DE SCHEIK. Base **v**

**baseren** OV **WW** **op** basieren **op** **3** **gründen**

**auf** +3 •  *zich baseren op sich gründen auf* •

*gebaseerd zijn op beruhen auf* +3

**basgitaar** DE Bassgitarre **v**

**bassist** DE Bassist **M**

**bakzeil** HET **3** **bakzeil** halen klein begeben

**bate** DE **3** **baat**

Trefwoorden en varianten daarvan zijn vet gedrukt; voorzetsels die de betekenis van een trefwoord veranderen ook.

Uitspraak geven we aan tussen aanhalingstekens ("...").

Meerdere betekenissen binnen een trefwoord geven we aan met vette, zwarte cijfers.

Meerdere woordsoorten binnen een trefwoord geven we aan met vette, blauwe cijfers; woordsoorten geven we in blauwe letters, in kleinkapitaal.

Tussen geknikte haken geven we extra gebruiksinformatie.

Voorbeeldzinnen geven we schuingedrukt, na een zwart bolletje, met in romeinse letters de vertaling.

Labels geven extra informatie over stijl, herkomst of vakgebied; ze staan in zwarte letters, in kleinkapitaal.

Een tilde (~) vervangt soms het trefwoord als het later in het artikel nogmaals voorkomt.

Andere grammaticale informatie, bv. over naamvallen en geslachten, geven we in blauwe letters en cijfers.

Spreekwoorden en vaste uitdrukkingen geven we schuingedrukt, na een zwart driehoekje, met in romeinse letters de vertaling.

Een pijl verwijst naar een ander trefwoord.

## 0-9

**0.0-biertje** *HET* alkoholfreie(s) Bier

**1 aprilgrap** *DE (M)* Aprilscherz *M*

**1 uurservice** *DE* 1-Stundeservice *M*

**3D AFK** 3-D • een film in 3D bekijken einen Film in 3-D schauen

**3D-bril** *DE* 3-D-Brille *V*

**3D-film** *DE* 3-D-Film *M*

**3D-printen** *OV + ONOV WW* 3-D-drucken

**3D-printer** *DE* 3-D-Drucker *M*

**4wd** *DE* fourwheeldrive 4WD *M*

**5 eurobiljet** *HET* Fünfeuroschein *M*

**5G AFK** COMM. 5G

**06-nummer** *HET* Handynummer *V*

## A

**a DE** 1 letter *A* *O* • van a tot z van A bis Z • de a van Anton A wie Aachen • wie a zegt, moet ook b zeggen wer A sagt, muss auch B sagen 2 muzieknoet *A* *O*

**A AFK** 1 ampère *A* 2 autoweg *A*

**A4'tje** *HET* A4-Blatt *O*

**AAA-batterij** *DE (V)* AAA-Batterie *V*

**AA-batterij** *DE (V)* AA-Batterie *V*

**aagje** *HET* • nieuwsgierig aagje neugierige Liese *V*

**aai** *DE* Streicheln *O*; Liebkosung *V*

**aaen** *OV WW* streicheln • iemand over de bol aaen iemand über den Kopf streicheln

**aak** *DE* boot Schleppkahn *M*; Kahn *M*

**aal** *DE* Aal *M* • zo glad als een aal aalglat

**aalbes** *DE* 1 vrucht Johannisbeere *V* 2 struik

Johannisbeerstrauch *M*

**aalmoes** *DE* Almosen *O* • iemand een aalmoes geven jemandem ein Almosen geben • om een aalmoes vragen um ein Almosen bitten

**aalscholver** *DE* Kormoran *M*

**Aalst** *HET* Aalst *O*

**aambeeld** *HET* 1 werkblok Amboss *M* • steeds op hetzelfde aambeeld slaan immer dieselbe Leier spielen 2 gehoorbeentje Amboss *M*

**aambeien** *DE (MV)* Hämorrhoiden *V* *MV*;

Hämorrhide *V*

**aan** 1 *VZ* 1 bij, op, in een plaats *an* +3 • aan de kade am Kai • aan de muur an der Wand • aan de piano: Wibi Soerjadi am Klavier: Wibi Soerjadi • aan het raam am Fenster • aan de Rijn am Rhein • aan het strand am Strand • aan zee wonen am Meer wohnen • het is niet aan mij om dat te zeggen es ist nicht an mir, das zu sagen 2 naar een plaats toe, heen *an* +4 • aan land gaan an Land gehen 3 met meew *vw* *an* +4 • iets aan iemand geven jemandem etwas geben 4 als gevolg van, door *an* +3 • aan koorts sterven an Fieber sterben • ik zie het aan je gezicht ich sehe es an deinem Gesicht 5 wat betreft *an* +3 • een gebrek aan vitaminen ein Mangel an Vitaminen 6 vlak naast of bij elkaar *an* +3 • twee aan twee zwei und zwei 7 bezig met • aan het werk zijn an der Arbeit sein • aan het eten zijn beim Essen sein 2 *BW* in werking *an*; eingeschaltet • de verwarming is aan die Heizung ist an • het vuur is aan das Feuer ist an • er is niets aan <het is makkelijk> es ist ein Kinderspiel; <het is saai> es lohnt sich nicht ► *INFORM.*, *BELG.* er is niets van aan davon ist nichts wahr

**aanbakken** *ONOV WW* anbrennen

**aanbellen** *ONOV WW* klingeln • aanbellen bij de buren bei den Nachbarn klingeln

**aanbesteden** *OV WW* ausschreiben

**aanbesteding** *DE* <handeling> Ausschreibung *V*;

<opdracht> Zuschlag *M* • een openbare aanbesteding eine öffentliche Ausschreibung *V* • een onderhandse aanbesteding eine private Ausschreibung • bij aanbesteding auf dem Submissionswege

**aanbetalen** *OV WW* anzahlen

**aanbetaling** *DE* Anzahlung *V* • een aanbetalings

## aanbevelen — aandienen

## aa

doen een Anzahlung machen

**aanbevelen** *OV WW* empfehlen • warm

aanbevelen wärmstens empfohlen • zich aanbevelen sich empfehlen • het is aan te bevelen ... es empfiehlt sich, ... • ik houd me aanbevelen ich empfehle mich

• wij houden ons aanbevelen voor commentaar wir freuen uns über Rückmeldungen • iets aan iemand aanbevelen jemandem etwas empfehlen

**aanbeveling** *DE* Empfehlung *V* • op aanbeveling van auf Empfehlung von • het verdient aanbeveling om... es wird empfohlen um...

**aanbidden** *OV WW* 1 anbeten 2 *FIG.* anbeten;

anhimmeln • hij aanbidt zijn vrouw er betet seine Frau an

**aanbidder** *DE* Anbeter *M*; Verehrer *M* • een stille aanbieder een heimelijk Verehrer

**aanbieden** *OV WW* anbieten • iemand een cadeau aanbieden jemandem ein Geschenk überreichen

• iets ter ondertekening aanbieden etwas zur Unterzeichnung vorlegen • zich aanbieden sich (dar)bieten • te koop aangeboden zu verkaufen

**aanbieder** *DE* <van product> Anbieter *M*; <van internet> Provider *M*; Anbieter *M*

**aanbieding** *DE* Angebot *O*; Sonderangebot *O*

• een speciale aanbieding ein Sonderangebot • in de aanbieding zijn im Angebot sein

**aanbinden** *OV WW* anbinden; bevestigen

• schaaften aanbinden Schlittschuhe anschnallen

**aanblijven** *ONOV WW* bleiben; <van ambt> im

Amt bleiben • iemand laten aanblijven jemanden im Amt belassen

**aanblik** *DE* 1 het zien Anblick *M* • bij de eerste aanblik auf den ersten Blick 2 wat gezien wordt

Anblick *M* • het was geen prettige aanblik es war kein angenehmer Anblick

**aanbod** *HET* Angebot *O*; <schriftelijk> Offerte *V*

• een aanbod aannemen ein Angebot annehmen/akzeptieren • een aanbod afslaan ein Angebot ablehnen • een aanbod doen ein Angebot machen

• een aanbod intrekken ein Angebot zurückziehen/ zurücknehmen

**aanboren** *OV WW* 1 doordringen tot bohren nach

+3 • olie aanboren nach Öl bohren • *FIG.* nieuwe talenten bij jezelf aanboren neue Talente bei sich entdecken 2 borennd openen anbohren • een nieuw vat aanboren ein neues Fass anbohren

**aanbouw** *DE* 1 het (aan)bouwen Bau *M* • in aanbouw zijn sich im Bau befinden 2 aangebouwd deel Anbau *M*

**aanbouwen** *OV WW* anbauen

**aanbraden** *OV WW* anbraten

**aanbranden** *ONOV WW* anbrennen • het eten is aangebrand das Essen ist angebrannt

**aanbreken** 1 *OV WW* beginnen te gebruiken

anbreken; <noodgedwongen> angreifen • het spaargeld aanbreken die Ersparnisse angreifen • een nieuwe fles wijn aanbreken eine neue Flasche Wein anbrechen 2 *ONOV WW* beginnen anbreken;

<plotseling> horenbreken • de dag breekt aan der Tag bricht an • bij het aanbreken van de dag bei Tagesanbruch

**aanbrengen** *OV WW* 1 plaatsen montieren;

anbringen • versieringen aanbrengen Verzierungen anbringen • breng de lak in dunne lagen aan tragen Sie den Lack in dünnen Schichten auf • centrale verwarming aanbrengen Zentralheizung installieren

• veranderingen aanbrengen Änderungen vornehmen 2 verklikken anzeigen • iemand bij de politie aanbrengen jemanden bei der Polizei anzeigen 3 werven (an)werben • iemand als lid aanbrengen jemanden als Mitglied werben

4 veroorzaken • brengen • deze halsketting brengt geluk aan diese Halskette bringt Glück

**aandacht** *DE* Aufmerksamkeit *V*; Interesse

• aandacht schenken aan iets einer Sache Aufmerksamkeit widmen/schenken • dat heeft mijn volle aandacht dat hat meine ganze Aufmerksamkeit/mein ganzes Interesse • besteed er maar geen aandacht aan achtte einfach nicht darauf • de aandacht houden bij iets sich auf etwas konzentrieren • de aandacht in beslag nemen die Aufmerksamkeit beanspruchen • de aandacht richten op die Aufmerksamkeit lenken auf +4 • aandacht vragen voor um Aufmerksamkeit bitten für • de aandacht trekken /opeisen die Aufmerksamkeit auf sich ziehen • de aandacht vasthouden die Aufmerksamkeit festhalten • de aandacht afleiden die Aufmerksamkeit ablenken • de aandacht verslappt die Aufmerksamkeit/ das Interesse lässt nach • de aandacht op zich vestigen die Aufmerksamkeit auf sich ziehen • een en al aandacht zijn voller Aufmerksamkeit sein • met gespannen aandacht mit gespannter Aufmerksamkeit • iets onder iemands aandacht brengen jemanden auf etwas aufmerksam machen • beste deelnemers, mag ik even uw aandacht? liebe Teilnehmenden, darf ich um Ihre Aufmerksamkeit bitten?

**aandachtig** 1 *BN* aufmerksam 2 *BW* aufmerksam

**aandachtspunt** *HET* Schwerpunkt *M* • een aandachtspunt van iets maken etwas zum Schwerpunkt machen

**aandeel** *HET* 1 deel, bijdrage Anteil *M* (in an +3); Beitrag *M* (in zu +3) • aandeel in de winst Gewinnbeteiligung *V* • een aandeel hebben in iets an einer Sache teilnehmen/mitwirken 2 *ECON.* Aktie *V* • aandelen in een bedrijf hebben Aktienär eines Unternehmens sein • aandeel aan toonder Inhaberaktie *V* • aandeel op naam Namensaktie *V* • beursgenoteerd aandeel börsennotierte Aktie • preferent aandeel Vorzugsaktie *V*

**aandeelhouder** *DE* Aktionär *M*; Aktieninhaber *M*

**aandenken** *HET* souvenir Andenken *O* • een aandenken aan ... ein Andenken an +4

**aandienen** 1 *OV WW* de komst melden van ankündigen 2 *WKB WW* zich ~ op komst zijn <persoon> sich vorstellen; <persoon> sich melden; <gebeurtenis> sich ankündigen • er dienen zich nieuwe mogelijkheden aan es eröffnen sich neue Möglichkeiten

# Grammatica

## Waar doe je het voor?

Grammatica is een verzameling taalregels. Die regels vertellen je niet hoe je een taal *moet* gebruiken. Ze vertellen je *hoe een taal in elkaar zit*. Meestal houden mensen zich ook aan die regels en dat maakt het gemakkelijker elkaar te begrijpen.

Je kunt zeggen

*Hun heb er uit der eigen niks an gedaan!*

en dan begrijpen de meeste mensen wel wat je bedoelt, ook al is het niet volgens alle regels.

Maar als je zegt

*Gisteren zal ik waarschuwen hun te meer doen wat.*

dan kloppen er zoveel regels niet dat waarschijnlijk niemand begrijpt wat je bedoelt.

Dus als je weet hoe een taal in elkaar zit, kun je ook duidelijker vertellen wat je bedoelt en beter begrijpen wat een ander jou vertelt.

## Twee soorten regels

Je hebt twee manieren om te vertellen hoe een taal in elkaar zit. Daardoor zijn er ook twee soorten regels. Gelukkig zijn die regels niet moeilijk, want ze vertellen eigenlijk alleen maar hoe de meeste mensen de taal gebruiken. Kortom, ze zitten in het alledaagse taalgebruik.

### 1 zinsontleden

Je kijkt naar een zin en snijdt hem in stukjes om te zien hoe hij in elkaar zit. Welke rol speelt elk stukje in die zin? Elk verschillend stukje geef je een andere naam. Zinsontleden wordt ook wel 'redkundig ontleden' genoemd.

### 2 woordbenoemen

Je begint met de losse woorden van een zin. Bij elk woord bekijk je wat voor soort woord het is. Elke soort geef je een andere naam. Er zijn tien woordsoorten. Woordbenoemen wordt ook wel 'taalkundig ontleden' genoemd.

## zinsontleden

| onderwerp           | gezegde         | meewerkend voorwerp  | lijdend voorwerp                    |
|---------------------|-----------------|----------------------|-------------------------------------|
| <i>Ik</i>           | <i>gaf</i>      | <i>mijn vriendin</i> | <i>een schitterende bos bloemen</i> |
| <i>Mijn buurman</i> | <i>vertelde</i> |                      | <i>een mooi verhaal</i>             |

## woordbenoemen

|    |                          |                                                           |
|----|--------------------------|-----------------------------------------------------------|
| 1  | zelfstandige naamwoorden | Mijn <i>computer</i> is kapotgegaan.                      |
| 2  | lidwoorden               | Alle gegevens op <i>de</i> harde schijf zijn verdwenen.   |
| 3  | bijvoeglijke naamwoorden | Wat een <i>afgrijselijke</i> situatie!                    |
| 4  | telwoorden               | En ik had juist <i>twee</i> documenten opgeslagen.        |
| 5  | voornaamwoorden          | Dus <i>je</i> begrijpt, <i>ik</i> baal verschrikkelijk.   |
| 6  | werkwoorden              | Voortaan <i>maak</i> ik overal een back-up van.           |
| 7  | bijwoorden               | Dat werkt <i>beter</i> .                                  |
| 8  | voorzetsels              | Maar doe dat dan niet <i>op</i> de harde schijf.          |
| 9  | voegwoorden              | Zo dom ben ik niet, <i>want</i> dan kan het weer misgaan. |
| 10 | tussenwerpsels           | <i>Ach</i> , wat een ramp is zo'n computer eigenlijk.     |

## Prisma basisgrammatica

In deze grammatica leer je op beide manieren naar de Duitse taal te kijken.

Je begint met de naamvallen, dan volgen de voornaamste woordsoorten en de werkwoordstijden. Tussendoor worden de zinsdelen behandeld.

# 1 De naamvallen (die Fälle)

Het Duits gebruikt vier naamvallen. Vroeger speelden die naamvallen ook in het Nederlands een belangrijke rol. Je vindt dat nog terug in uitdrukkingen als 'de heer des huizes' of in teksten op oude gebouwen. Bijvoorbeeld: 'Gebouwd in het jaar onzes Heren 1645'. In het Nederlands van nu vind je vrijwel niets meer van die naamvallen terug, maar in het Duits zijn ze nog steeds heel belangrijk. Zelfstandige naamwoorden, voornaamwoorden, lidwoorden staan steeds in een bepaalde naamval. De naamval bepaalt welke vorm deze woorden krijgen. Vaak verandert zo'n woord omdat er sprake is van een andere naamval. Het is dus heel belangrijk om te weten in welke naamval een woord of een zinsdeel in het Duits staat.

## Naamvallen

### Eerste naamval

In de eerste naamval staan:

#### A. het onderwerp.

Het onderwerp is dat deel van de zin, dat zelf iets doet/is/heeft of waarmee iets gedaan wordt. Als je het onderwerp verandert, dan verandert de persoonsvorm van het werkwoord ook. Daaraan kun je het onderwerp herkennen. Maak van 'ik' in de zin 'Ik eet het brood.' maar 'wij'. Dan moet 'eet' veranderen in 'eten'.

Voorbeelden:

Zij pakt het boek. – *Sie nimmt das Buch.*

De hond wordt geslagen. – *Der Hund wird geschlagen.*

De man is oud. – *Der Mann ist alt.*

B. het naamwoordelijke deel van het gezegde.

Het naamwoordelijk gezegde zegt steeds iets over het onderwerp.

Voorbeelden:

Het meisje is mooi. – *Das Mädchen ist schön.*

Hij is een goede dokter. – *Er ist ein guter Arzt.*

### Tweede naamval

In de tweede naamval staan **bepalingen van bezit**. Een bepaling van bezit geeft aan, dat iets (of iemand) van iemand is of bij iemand hoort. Voorbeeld:

Het geld **van de man** is weg. – *Das Geld des Mannes ist weg.*

### Derde naamval

In de derde naamval staan:

#### A. het meewerkend voorwerp

Het meewerkend voorwerp is dat zinsdeel waar je 'aan' voor kunt zetten. Of waar je 'aan' kunt weglaten zonder dat de betekenis van de zin verandert. Voorbeelden:

Ik schrijf **de man** morgen een brief. – *Ich schreibe dem Mann morgen einen Brief.*

Hij heeft het **aan ons** verteld. – *Er hat es uns erzählt.*

Let op: In het Duits krijg je nooit **an** voor het meewerkend voorwerp.

#### B. het zinsdeel dat volgt op een

voorzetsel met de derde naamval.

Voorzetsels zijn woorden als 'aan', 'met', 'naar'. Voorzetsels worden steeds met een bepaalde naamval verbonden. Voorbeeld:

**Na het eten** slaapt hij altijd. – *Nach dem Essen schläft er immer.*

C. Let op: na sommige voorzetsels kan **de derde of de vierde naamval** komen.

Meer hierover in hoofdstuk 5c. Voorbeeld:

Woont hij niet **in de stad**? – *Wohnt er nicht in der Stadt?*

### Vierde naamval

In de vierde naamval staan:

#### A. het lijdend voorwerp

Het lijdend voorwerp vind je door te vragen:

Wat doet, schrijft, kent het onderwerp?

Voorbeelden:

Hij doet **alles**. – *Er tut alles.*

Zij schrijft **een brief**. – *Sie schreibt einen Brief.*

## BIJLAGE 1 - Lijst van onregelmatige meervouden

|            | enkelvoud   | meervoud     |           | enkelvoud     | meervoud       |
|------------|-------------|--------------|-----------|---------------|----------------|
| de avond   | der Abend   | die Abende   | de letter | der Buchstabe | die Buchstaben |
| de appel   | der Apfel   | die Äpfel    | het licht | das Licht     | die Lichter    |
| de arm     | der Arm     | die Arme     | de maand  | der Monat     | die Monate     |
| de avond   | der Abend   | die Abende   | de man    | der Mann      | die Männer     |
| het bad    | das Bad     | die Bäder    | het meer  | der See       | die Seen       |
| de bank    | die Bank    | die Bänke    | de muis   | die Maus      | die Mäuse      |
| het bed    | das Bett    | die Betten   | de muur   | die Wand      | die Wände      |
| het beroep | der Beruf   | die Berufe   | de naam   | der Name      | die Namen      |
| het bezoek | der Besuch  | die Besuche  | de nacht  | die Nacht     | die Nächte     |
| het blad   | das Blatt   | die Blätter  | het nest  | das Nest      | die Nester     |
| het boek   | das Buch    | die Bücher   | de noot   | die Nuss      | die Nüsse      |
| het bos    | der Wald    | die Wälder   | het oog   | das Auge      | die Augen      |
| de broer   | der Bruder  | die Brüder   | het oor   | das Ohr       | die Ohren      |
| de bruid   | die Braut   | die Bräute   | het pad   | der Pfad      | die Pfade      |
| de buurman | der Nachbar | die Nachbarn | de plaats | der Ort       | die Orte       |
| het dak    | das Dach    | die Dächer   | de plank  | das Brett     | die Bretter    |
| het dal    | das Tal     | die Täler    | de poging | der Versuch   | die Versuche   |
| de dochter | die Tochter | die Töchter  | de punt   | der Punkt     | die Punkte     |
| het dorp   | das Dorf    | die Dörfer   | de rand   | der Rand      | die Ränder     |
| het ei     | das Ei      | die Eier     | de schoen | der Schuh     | die Schuhe     |
| de foto    | das Bild    | die Bilder   | de staat  | der Staat     | die Staaten    |
| het glas   | das Glas    | die Gläser   | de stad   | die Stadt     | die Städte     |
| de hand    | die Hand    | die Hände    | de stof   | der Stoff     | die Stoffe     |
| het hart   | das Herz    | die Herzen   | de tuin   | der Garten    | die Gärten     |
| de heer    | der Herr    | die Herren   | het vak   | das Fach      | die Fächer     |
| de hond    | der Hund    | die Hunde    | het vat   | das Fass      | die Fässer     |
| de huid    | die Haut    | die Häute    | het veld  | das Feld      | die Felder     |
| het huis   | das Haus    | die Häuser   | het volk  | das Volk      | die Völker     |
| de jas     | der Mantel  | die Mäntel   | de vrucht | die Frucht    | die Früchte    |
| de jongen  | der Junge   | die Jungen   | de vuist  | die Faust     | die Fäuste     |
| de jurk    | das Kleid   | die Kleider  | het wiel  | das Rad       | die Räder      |
| het kind   | das Kind    | die Kinder   | de winkel | der Laden     | die Läden      |
| de koe     | die Kuh     | die Kühe     | het woord | das Wort      | die Wörter     |
| het land   | das Land    | die Länder   | de zaal   | der Saal      | die Säle       |

## BIJLAGE 2 - Lijst van sterke werkwoorden

| Werkwoord | o.v.t   | voltooid<br>deelwoord | betekenis              |
|-----------|---------|-----------------------|------------------------|
| befehlen  | befahl  | befohlen              | bevelen                |
| beginnen  | begann  | begonnen              | beginnen               |
| beißen    | biss    | gebissen              | bijten                 |
| bewegen   | bewog   | bewogen               | bewegen                |
| bieten    | bot     | geboten               | bieden                 |
| binden    | band    | gebunden              | binden                 |
| bitten    | bat     | gebeten               | vragen, verzoeken      |
| blasen    | blies   | geblasen              | blazen                 |
| braten    | briet   | gebraten              | braden                 |
| brechen   | brach   | gebrochen             | breken                 |
| essen     | aß      | gegessen              | eten                   |
| fahren    | fuhr    | gefahren              | rijden, varen          |
| fallen    | fiel    | gefallen              | vallen                 |
| fangen    | fang    | gefangen              | vangen                 |
| finden    | fand    | gefunden              | vinden                 |
| fliegen   | flog    | geflogen              | vliegen                |
| fliehen   | floh    | geflohen              | vluchten               |
| fließen   | floss   | geflossen             | stromen                |
| fressen   | fraß    | gefressen             | vreten                 |
| frieren   | fror    | gefroren              | bevriezen, koud hebben |
| geben     | gab     | gegeben               | geven                  |
| gehen     | ging    | gegangen              | gaan, lopen            |
| gelingen  | gelang  | gelungen              | lukken                 |
| gelten    | galt    | gegolten              | gelden                 |
| genesen   | genas   | genesen               | genezen                |
| genießen  | genoss  | genossen              | genieten               |
| geschehen | geschah | geschehen             | gebeuren               |
| gewinnen  | gewann  | gewonnen              | winnen                 |
| gleich    | glich   | geglichen             | lijken op              |
| gleiten   | glitt   | geglitten             | glijden                |
| graben    | grub    | gegraben              | graven                 |
| greifen   | griff   | gegriffen             | grijpen                |

| Werkwoord | o.v.t   | voltooid<br>deelwoord | betekenis       |
|-----------|---------|-----------------------|-----------------|
| halten    | hielt   | gehalten              | houden, stoppen |
| hängen    | hing    | gehangen              | hangen          |
| heißen    | hieß    | geheißen              | heten           |
| helfen    | half    | geholfen              | helpen          |
| kommen    | kam     | gekommen              | komen           |
| laden     | lud     | geladen               | laden           |
| lassen    | ließ    | gelassen              | laten           |
| laufen    | lief    | gelaufen              | (hard) lopen    |
| leiden    | litt    | gelitten              | lijden          |
| leihen    | lieh    | geliehen              | lenen           |
| lesen     | las     | gelesen               | lezen           |
| liegen    | lag     | gelegen               | liggen          |
| lügen     | log     | gelogen               | liegen          |
| messen    | maß     | gemessen              | meten           |
| nehmen    | nahm    | genommen              | nemen           |
| pfeifen   | piff    | gepiffen              | fluiten         |
| raten     | riet    | geraten               | raden           |
| reißen    | riss    | gerissen              | scheuren        |
| reiten    | ritt    | geritten              | (paard) rijden  |
| ringen    | rang    | gerungen              | worstelen       |
| rufen     | rief    | gerufen               | roepen          |
| saufen    | soff    | gesoffen              | zuipen          |
| schaffen  | schuf   | geschaffen            | scheppen        |
| scheiden  | schied  | geschieden            | scheiden        |
| scheinen  | schien  | geschienen            | schijnen        |
| schelten  | schalt  | gescholten            | schelden        |
| schieben  | schob   | geschoben             | schuiven        |
| schießen  | schoss  | geschossen            | schieten        |
| schlafen  | schlief | geschlafen            | slapen          |
| schlagen  | schlug  | geschlagen            | slaan           |
| schließen | schloss | geschlossen           | sluiten         |
| schmeißen | schmiss | geschmissen           | smijten         |